

Populáció - genetiká

IDEÁLIS & REÁLIS POPULÁCIÓ

> **populációgenetika**: a populációk genetikai összetételével, ill. a genetikai összetétel változatos mechanizmusokkal foglalkozik

> **populáció**: egy faj azon egyedei, amelyek tényleges szaporodási közösséget alkotnak

• **genállomány**: a populációban lévő allélok összessége

• különböző allélok különböző géntípusokkal fordulnak elő

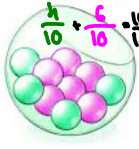
• **statistikai módszerekkel** a véletlen tömegjelenségeket és csak törvényeit határozhatjuk meg

EGY KIS "KUTYÓ"...

> **relatív gyakoriság**

- tapasztalati véletlen mennyiség
- gyakoriság értéke mindig a sokaság elemszámával
- egy adott érték az összes elem hányadát képezi
- 0 és 1 / 0% és 100% közötti érték
- összege mindig 1/100%

> **allélgyakoriság**

- allélok (A és a) relatív gyakorisága a populációban
- a géntípusgyakoriság ismeretében

- $q = a$ allél
- $p = A$ allél
- $p^2 = AA$ géntípus
- $q^2 = aa$ géntípus
- $2pq = Aa$ géntípus

Hardy-Weinberg equilibrium

If there are only 2 alleles for a trait in a Population, then:

$$P + q = 1$$

Hardy-Weinberg equilibrium

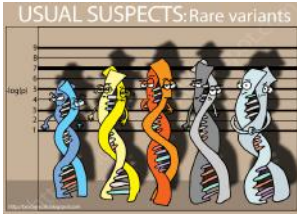
If there are only 2 alleles for a trait in a Population, then:

$$P^2 + 2Pq + q^2 = 1$$

> **géntípus gyakoriság**

- D = homozigóta domináns
- H = heterozigóta
- d = homozigóta recesszív

• **domináns-recesszív öröklődés** esetén egy allél

• **domináns-recesszív öröklődés** esetén az allélgyakoriságot követve

Evolúció

= környezeti kibontás

> a populációk genetikai összetételének változása a nemzedékek során

> evolúciós átalakulást az allélgyakoriság megváltozása eredményez

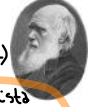
> **Cuvier** (1769-1859)

francia geológus, természettudós
• katasztrófaelmélet

> **Darwin** (1809-1882)

angol tudós, evolúcionista
• lététől való küzdelem és szelekció

> **Lamarck** (1744-1829)

francia tudós, evolúcionista
• szervek tulajdonságok öröklése

> **Muller** (1822-1915)

angol természettudós, evolúcionista
• ázsiai és ausztráliai emberszimpánzok közti közelség

SELEKCIÓ TÍPUSAI

> **irányított**: az állagot valamilyen irányba elter, szelekciók

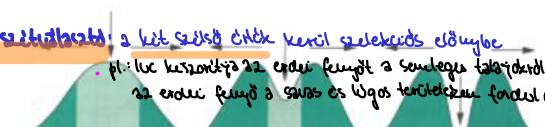
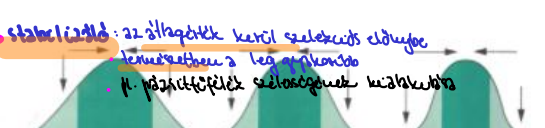
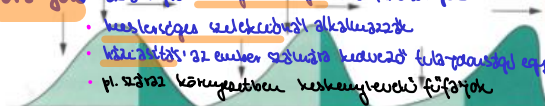
- mesterséges szelekciót alkalmazzák
- kiválasztás: az ember szelvése kedvező tulajdonságú egyedek szaporítása
- pl. szőlő termesztésben kényesült fajfajok

> **stabilizáló**: az állagot kerüli szelekciós elmozdulás

- természetes a leggyakoribb
- pl. pórázok közötti szelekciós szelekció

> **szétválasztó**: a két szelvése közötti szelekciós elmozdulás

- pl. luc kizárása az erdei fenyő a szelvése tulajdonságú az erdei fenyő a savas és világos területeken fordul elő

DIVERZITÁST BEOZÁRÁSOK TÍPUSAI

> **névelés**

- **mutáció**: allélváltozatok keletkezése
- evolúciós sorban a kedvező allélváltozatok maradnak fenn
- **rekombináció**
- **genetikus vándorlás**

> **növelés**

- **selekció**
- **drifting** / genetikai sodródás
- kis létszámú populációk
- egyenlő géntípusok nem jelennek meg
- eltérőlének az irányok
- **genetikus elmozdulás**

> **keletkező növelés**: kórtikus populációmagyság, ami azt a populációt nem szaporodóképes

> **stabilizáló**: az elmozduló egyedek géntípusa változik meg az új populáció megalkotás allélgyakoriságot

- pl. vadcsanak főleg O vércsoport
- házicak főleg B vércsoport

FAJOK KELETKEZÉSE

- a populációk genállományának megváltozásával
- fokozatos, adaptív

> **irányított**

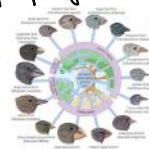
- elhatárolódó populációk
- szűkös fejlődése

> **irányított**

- adaptív szelekció
- tulajdonságok → kiválasztás

pl. galapagos-pulykák

> **irányított populáció**: állandó allélgyakoriság, genetikai

- egyenlő jelenlét
- nincs szelekció mutáció
- véletlenszerű zavarok, új, új mutációk

> **irányított populáció**: genetikai egyenlőség van, de

- nem stabil allélgyakoriság
- van mutáció, szelekció, ki-és beutazás

> **mutáció** > **keletkezés** > **drifting**

EVOLÚCIÓS FOLYAMATOK

Darwini modell

Darwin és Wallace

- a fajok eredete természetes kiválasztottság útján,
- a létért való küzdelemben előnyösebbé vártak fajfajok fennmaradása

alaptételek

1.) felso utód-születés,
mint szexuális életben
tud maradni

3.) az előnyösebb tulajdonságokkal
rendelkező egyek
nagyobb erővel van az életbenmaradásra

2.) az életben maradt egyek
(kedvező) tulajdonságai
 továbbörökösödnek, a kedvező
 tulajdonság úgy továbbterjednek

2.) küzelem folyik
a létért
az utódok között
 eltérés van

fenntartás szelekció: a nemzedékek
 változásával az előnyös tulajdonságok
 gyakorisága nő, az előnytelenebb nőveks

adaptáció

- a környezethez való a
-

abnormitás

- az egyed viselkedése egy fajtagrúpnak életbenmaradási
 sikerét növeli, még maga hátrányos kénél
  - rokonság esetén
-

rekombináció

- mivel közelebbi rokon, annál nagyobb abnormitás
- nagyobb mértékben közös a genetikai

csoportselekcio

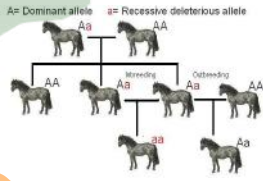
- egyedek csoportjainak szaporodási sikere megüt
- a csoport működésétől függ
↳ kedvet megosztások

heterozigotizáció

- homozigoták keresztelésével előállított heterozigóta utódok
 mennyisége növekedésben túlsúlyosul a szülőket
  - nem szaporodó egyedek között
  - meiotikus mutációk hatására növeks utódok
-

belteljesítés

- rokonság között szaporodás
- hasonló életmód → hátrányos tulajdonságok recesszív
 genotípusok létszáma csökken
- homozigoták aránya nő

- populációk optikus viszonyok megőrzése természetes szelekció hatására
- mivel kevesebb az egyedek, annál nagyobb a belteljesítés / drifting erővel
- populáció genetikai izoláció

adaptív yellegő források

- hason, fokozatosan következnek be

selekcio

- természetes / mesterséges
- adaptáció

nyelviség, fitness

- adott genotípus megjelensége
 valószínűsége az utódokban
- w: értéke 0-1 között
- 0 = sterilitás / letális
- 1 = minden egyed szaporodik
- 0 < w < 1 = részleges szelekció,
 különböző mértékű szaporodási arány

fixáció szelekció: az egyedek
az utógeneráció előtt elpusztulnak

domináns letális allel: a
selekcio rögzítés megakadályoz

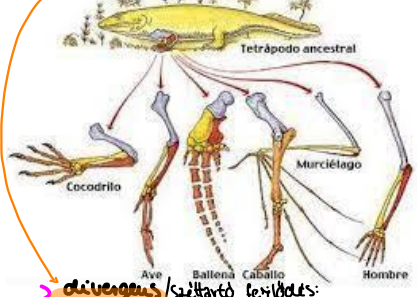
recesszív letális allel: csak a
homozigoták szeléstől mentek
↳ nemzedékek során az életképes nőveks

nem adaptív yellegő források

- hibrid, véletlen módon vannak végbe
- hatás akár csak több generáció alatt

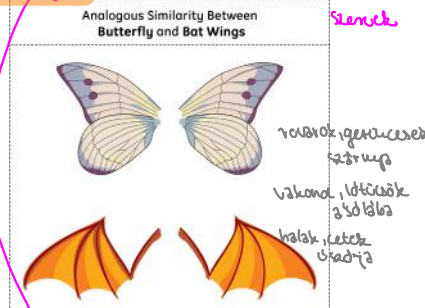
- > drifting
- > genetikai
- > mutáció

Homológ szemek: hasonló eredetű, eltérő megjelenségek szervei

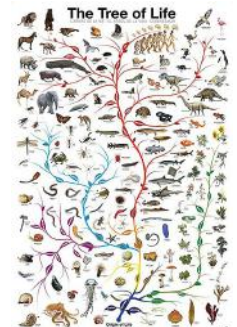

- divergens / szétváltó fejlődés:
 eredetileg hasonló szervek az adaptáció
 miatt szétváltó fejlődést mutatnak

analógia: eltérő eredetű de azonos működésű szervek

- konvergencia / összeható fejlődés: eltérő eredetű
 szervek hasonló adaptációs források miatt
 összeható fejlődést mutatnak

- kulturális evolúció: szociális tanulás útján, a generációk közötti
 információ átvitel alapján
- ↳ utógenerációs tanulás

Evolúciós bizonyítékok

KÖVETLEN BIZONYÍTÉKOK

- foszillérték**
- sz. élőlények megőrzött maradványai
- kőcserék**
- élőlények megőrzéséről maradványai
- Élőkőzlet**: élőlények, ásványok
- idelltek a virágokhoz
- maradványból csiga
- becsapódásból csigahéjmaradványokból
- idelltek a virágokhoz

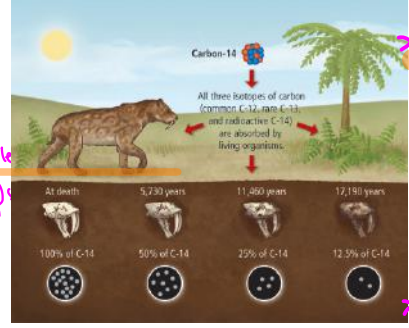
- konaszték**
- húscsont állati konaszték
- maradványok
- pl. Óbui

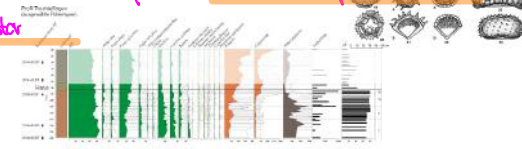
- lemez**
- élőlények kelték lemezeit

- 23. köb**
- borostyánszerű szit élőlény ványa

- pollenanalízis**: az adott időben, helyen élt társulás felépítése
- pollen szemeket fapra jellemző + elkülönböztető jellemzők alapján
- pollenanalízis a földtörténeti időskálán jellemző korszakok és korszakok
- fájszövet jellemzői alapján

KÖRMEGHATÁROZÁSI MÓDSZEREK

- radiokarbonizáció / abszolút körmeghatározás**
- 2. korszakban található radiokarbonizáció
- 12-es (szén) szénizotóp és 14-es (radioaktív) szénizotóp
- szénizotóp felezési ideje 5730 év

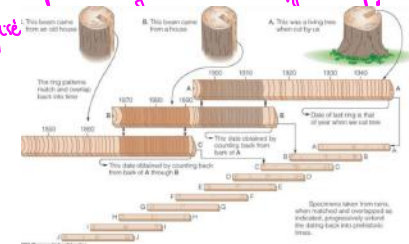
- relatív körmeghatározás**
- becsapódás cserék között adott rétegekben található ásványok alapján
- gyakran használt ásványok: **trilobiták**

- ammoniták**
- földtörténeti korszak

- denudatológia / évszámítás**: fémásványok körmeghatározása az évszámok alapján
- évszámok / korszakok összehasonlítása

KÖVETLEN BIZONYÍTÉKOK

- morfológiai hasonlóságok**
- szilencium: genetikai kód egyetemesége → közös ős
- embriológiai: biogenetika alapvetései
- hosszú és rövid szemek
- működési rendek: a környezethez való alkalmazkodás

- Dollo törvénye**: az evolúció visszafordíthatatlan folyamat
- stabilizáció**: új jellemzők hasonló formákba visszahívása

biológiai bizonyítékok

- vegyületek összetételének különbsége alapján
- fehérjék, nukleinsavak → DNS hátszerrendje alapján **modifikált törzsi szerkezet**
- valószínűleg minden élő szervezet ~ **közös ősi őstörzs**

- utókoronciós elterjedés**
- ember - élado 15-18
- ember - hál 20
- ember - vadász 10-5
- ember - thers 1

